

Skriftlighed efter AI: Fire forskningsbaserede greb, du kan bruge i undervisningen

Mere skriftligt arbejde flytter ind på skolen med strakspakken mod AI-snyd, men resultatet behøver ikke blive mere kontrol. Skriveforskningen viser, hvordan du vender den nye situation til en didaktisk fordel ved at komme tættere på elevernes skriveproces, give feedback, når den virker bedst, og træne skriftlighed mere målrettet. Sammen med skriveforskerne **Anne Bang-Larsen** og **Søren Nygaard Drejer** guider vi dig videre til mere viden og konkrete metoder.

Af Marie Bille

Hvem har egentlig skrevet den her opgave, eleven selv eller chatten? Efter AI er det blevet et tilbagevendende spørgsmål, eller hovedpine, for gymnasielærere, og nu opfordrer ministeriets strakspakke gymnasierne til at lade mere skriftligt arbejde foregå på skolen under kontrollerede forhold.

Men med skriveforskningen i ryggen kan skrivning på skolen blive meget mere end et værn mod snyd. Den nye situation åbner mulighed for, at læreren kommer tættere på elevernes skriveprocesser og kan arbejde mere målrettet med feedback, peer feedback og forskellige skrivehåndlinger. Det påpeger skriveforskerne Anne Bang-Larsen og Søren Nygaard Drejer fra Syddansk Universitet.

Skriftligt arbejde på skolen er ikke i sig selv nyt, understreger de. Omlagt skriftlighed og arbejdet med skriveprocesser

har været en del af den skrive-didaktiske udvikling i gymnasiet i omkring 20 år. Det nye er begrundelsen, ifølge Anne Bang-Larsen: Med AI bliver skrivning på skolen nu i høj grad italesat som en måde at undgå snyd på. Men det giver samtidig en virkelig god mulighed for at få et indblik i, hvordan elever arbejder med skriftlighed og med AI i skriftlighed, at man flytter skrivningen hen i skoleregi, påpeger hun.

“Fordi det giver mulighed for at være i dialog med eleverne: Hvordan er det så, vi arbejder med AI som noget, der faktisk støtter vores læringsproces? Hvor er mulighederne, og hvor er faldgruberne?”

Hvis målet kun er kontrol, overser vi en dobbelt didaktisk mulighed

De to forskere advarer mod, at konsekvensen af den nye strakspakke alene bliver flere kontrollerede skriveprøver. For så risikerer skolerne at overse en dobbelt didaktisk mulighed.

“For det første for at bruge AI klogt, så det aktiverer eleverne og understøtter deres læring igennem skrivning, i stedet for at være noget hemmeligt, der foregår i rum, vi som undervisere ikke har kontrol over alligevel, fordi det sker derhjemme. Men det giver også mulighed for at didaktisere skriftligheden og skrivningen, fordi vi skal være sammen med eleverne i klasserummet, hvor vi kan komme tæt på deres egen skriveproces,” siger Søren Nygaard Drejer.

Udfordringen er ikke kun bedømmelsen, men selve læringen

En grundtanke i skriveforskningen er, at skrivning ikke bare viser, hvad eleven allerede ved, men at elever lærer faget gennem selv at skrive. Derfor er udfordringen ved AI ikke kun, at det er svært at bedømme elevernes skrivning, men i høj grad også, hvorvidt eleverne rent faktisk lærer noget.

“Skrivning og skriftlig faglig skrivning er en vej for eleverne ind i faget. De lærer faget ved at skrive. Og det er jo virkelig en kæmpe udfordring, hvis de så ikke skriver, men AI skriver for dem,” siger Søren Nygaard Drejer.

Med afsæt i skriveforskningen giver Anne Bang-Larsen og Søren Nygaard Drejer her fire greb, der kan være med til at vende den nye situation til en didaktisk fordel.

Anne Bang-Larsen er ph.d. og chefkonsulent ved Center for Gymnasie- og Erhvervsuddannelsesforskning på Syddansk Universitet. Hun har blandt andet forsket i vejledning og skriveprocesser i forbindelse med gymnasiets store skriftlige opgaver.

Søren Nygaard Drejer er ph.d. og chefkonsulent ved Center for Gymnasie- og Erhvervsuddannelsesforskning på SDU. Hans forskning har blandt andet fokus på elevers skriveudvikling i gymnasiet og overgangen til universitetet.

1.

Gør skriverummet til et læringsrum, ikke et prøverum

Der vil stadig være situationer, hvor eleverne skal skrive på skolen uden hjælp, fordi læreren har brug for et sikkert bedømmelsesgrundlag. Men al skrivning på skolen behøver ikke have den funktion. Faldgruben i den nye strakspakke er at tolke "kontrollerede forhold" som en besked om at indrette undervisningen som en række små eksamener, påpeger forskerne.

"Jeg tror altså ikke, at endnu et prøverum vil gøre noget godt for elevernes nysgerrighed og lyst til fordybelse," siger Søren Nygaard Drejer.

I stedet peger forskerne på vigtigheden af at holde fokus på selve skriveprocessen som et didaktisk rum. Når eleverne skriver, stopper op, får feedback og arbejder videre med teksten, bliver processen en del af undervisningen. Læreren kan vejlede, mens teksten stadig er under udvikling, og lærer og elev kan sammen få øje på og udvikle både skrivevalg og faglige kriterier.

Det bliver samtidig vigtigt rent praktisk at skabe et rum, hvor eleverne faktisk kan skrive. Søren Nygaard Drejer peger på, at nogle elever vil opleve klasseværelset som et mere uroligt skriverum end hjemmet. Skolen skal derfor også arbejde med at opbygge en kultur omkring koncentreret skrivning i selve undervisningstiden.

Bliv klogere: Sådan kan fælles kriterier gøre det tydeligere for eleverne, hvad en god tekst skal kunne.

Gymnasieforskning #12: *Elever og lærere udvikler kriterier i fællesskab*

2.

Træn konkrete skrivehandlinger og byg progression

Når eleverne skriver i et undervisningsmodul, behøver målet ikke være en færdig aflevering. Forskerne peger tværtimod på, at den nye organisering kan tvinge læreren til at blive mere præcis: Hvad er det helt konkret, eleverne skal lære gennem skrivningen i netop denne time?

"Vi bliver tvunget til at være meget tydelige omkring: Hvad er det, vi gerne vil træne? Hvad er det for en skrivehandling?" siger Søren Nygaard Drejer.

Det kan for eksempel være at skrive indledningen til en bestemt opgavetype eller arbejde med en bestemt faglig måde at argumentere på. Målet er ikke nødvendigvis et færdigt produkt, men at træne et afgrænset element af fagets skrivning.

Skrivningen kan også være undersøgende, uden at det skal munde ud i et egentligt produkt. Eleverne kan skrive for at finde ud af, hvad de ved, reflektere, blive fortrolige med faglige begreber og afprøve faglige måder at argumentere på.

De enkelte aktiviteter skal samtidig hænge sammen. Anne Bang-Larsen foreslår, at lærerne tænker skriveprocesserne ind i et årshjul og eksempelvis bruger faggruppen til at klarlægge, hvilke centrale skrivehandlinger der findes i faget, og hvornår eleverne skal træne dem.

"Det kan være et ganske udmærket fokuspunkt at tage op på faggruppemøder og prøve at sige: Hvad er de centrale skrivehandlinger i vores fag, som vi skal have trænet?" siger hun.

Bliv klogere: Sådan kan du skabe en tydeligere rød tråd i elevernes skriftlige udvikling.

Gymnasieforskning #17: *Den røde tråd bliver væk*

3.

Giv feedback, mens eleven stadig skriver

Et centralt princip i skriveforskningen er at give feedback, mens teksten stadig er under udvikling. Det fremhæver Søren Nygaard Drejer som en af de helt oplagte muligheder, når eleverne skriver på skolen.

“Feedback, imens eleverne skriver tæt på deres tekst, er meget mere effektivt end feedback givet 14 dage efter, de har skrevet. Det viser rigtig meget skriveforskning” siger han.

Pointen er, at eleven skal kunne omsætte feedbacken direkte i arbejdet med teksten.

Anne Bang-Larsen peger her på de norske skriveforskere Trygve Kvithylid og Arne Johannes Aasen og deres arbejde med kriterier for god feedback. Hun fremhæver også Olga Dysthes teksttrekant som et redskab til at overveje, hvilket niveau i teksten læreren giver feedback på.

Er eleven stadig på det overordnede niveau, hvor genre, indhold og formål er i spil? Handler det om, hvordan teksten hænger sammen? Eller er teksten nået til en slutfase, hvor ordvalg og tegnsætning er relevant? Pointen er, at feedbacken skal passe til det sted i skriveprocessen, hvor eleven befinder sig.

Den nye AI-virkelighed åbner samtidig for at diskutere, hvilken feedback der behøver at komme fra læreren. Anne Bang-Larsen er med til at evaluere ministerielle forsøg med AI i undervisningen, og her ser forskerne eksempler på elever, der bruger AI som feedbackgiver.

“Når elever arbejder med AI i undervisningen sammen med lærerne, får de styrket deres sans for kritisk at vurdere, hvordan den feedback er, og hvordan man prompter efter en god feedback,” siger hun.

Det kan ifølge Anne Bang-Larsen give læreren mulighed for at koncentrere sin feedback dér, hvor lærerens faglige blik gør den største forskel.

Bliv klogere: Få konkrete greb til tekstnær og differentieret feedback, som eleverne kan bruge videre i deres skrivning.

Gymnasieforskning #28: *Feedback som redskab til at differentiere*

Gymnasieforskning #26: *Kig på skærmen sammen*

4.

Lad eleverne lære gennem peer feedback

Peer feedback har flere fordele, påpeger Søren Nygaard Drejer. En er, at læreren umuligt kan læse og kommentere al den tekst, 30 elever producerer i et modul. Men vigtigere er det, at peer feedback også er en læreproces for den elev, der giver feedbacken.

“Man lærer jo, hvad der er vigtigt i den her tekst eller den her skrivehandling, når man skal give feedback. Så det er ikke kun dem, der får feedback, som lærer noget. Det er i mindst lige så høj grad dem, der skal give feedbacken,” siger han.

Det kræver imidlertid stilladsering. Anne Bang-Larsen peger på Anke Piekuts arbejde med, at lærer og elever udvikler kriterier i fællesskab. Søren Nygaard Drejer foreslår tilsvarende at arbejde med fælles fokuspunkter eller rubrics, som eleverne kan bruge, når de giver hinanden respons. Og responsen skal være konkret, understreger forskerne.

“Det skal være tekstnært, fordi det er det, den, der får feedbacken, kan bruge til at gøre sin tekst bedre. Jo mere konkret den er, desto nemmere er det at omsætte den,” siger Søren Nygaard Drejer.

At give god feedback er altså ikke noget, eleverne automatisk kan. Det er en kompetence, der skal trænes.

Bliv klogere: Sådan stilladserer du peer feedback, så eleverne ikke bare kommenterer hinandens tekster, men selv bliver bedre skrivere.

Gymnasieforskning #27: *Peer feedback kan være en vej til at højne elevernes læring*

Gymnasieforskning #9: *Når man skruer ned for de røde streger og op for elevstemmerne*